

CZU:340.12

CONSTRUCȚIA TEORETICĂ A RĂSPUNDERII JURIDICE ÎN TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Veaceslav CERBA,
doctorand ULIM

În acest articol se propune analiza construcției teoretice a răspunderii juridice în Teoria Generală a Dreptului. Se remarcă un nivel scăzut de cercetare a „construcției teoretice a răspunderii juridice” în doctrină. Pe baza unei analize a problematicii și a pozițiilor doctrinare pe această temă, autorul concluzionează că este importantă studiarea mai aprofundată a „construcției teoretice a răspunderii juridice” și, de asemenea, sunt prezentate criteriile pentru cercetarea științifică și aplicarea practică a construcției teoretice a răspunderii juridice.

Cuvinte-cheie: *răspunderea juridică, construcție juridică, construcția răspunderii juridice, probleme ale Teoriei generale a dreptului.*

THE CONSTRUCTION OF LEGAL LIABILITY IN GENERAL THEORY OF LAW

Veaceslav CERBA,
PhD student ULIM

The article examines the legal nature of the construction of legal liability. A low level of doctrinal elaboration of “legal construction” category is noted. Based on analysis of issues and doctrinal positions the Author comes to a conclusion about the importance of further study of the construction of legal liability and denotes the criteria of scientific research and practical application of the construction of liability in law.

Keywords: *legal liability, legal construction, construction of legal liability, problems of general theory of law.*

Introducere. Fiind una dintre cele mai cercetate instituții, răspunderea juridică rămâne a fi un fenomen juridic complex, având un caracter interdisciplinar și cu un domeniu larg de aplicare. Indiferent de nivelul de consolidare juridică, răspunderea juridică conține și își păstrează elementele sale de bază, proprietățile sale intrinseci și cele mai importante trăsături (semne) care formează o unitate, o „construcție teoretică a răspunderii juridice” [21, p.7].

Una dintre problemele construcției teoretice a răspunderii juridice este cercetarea insuficientă și problema definirii general teoretice a sintagmei „construcție teoretică a răspunderii juridice”, care a fost lăsată în afara cercetărilor aprofundate atât la nivel de tratat științific, cât și la nivel de teză, de aceea ne considerăm obligați să acordăm acestui subiect atenția bine meritată.

Metode aplicate și materiale utilizate

În vederea realizării scopului

trasat, în respectivul articol științific au fost aplicate un șir de metode ca: metoda logică (bazată pe analiza deductivă și inductivă, generalizare și specificare), metoda sistemică și cea comparativă.

În publicație au fost utilizate lucrările științifice ale savanților ce reprezintă atât doctrina juridică autohtonă, cât și doctrinele juridice ale României, Federației Ruse și a altor state.

Rezultate obținute și discuții

Principală instituție de protecție a oricărui sistem juridic și care conține cele mai importante mijloace legale de protecție este instituția răspunderii juridice.

Studiul răspunderii juridice nu este nici pe departe epuizat. La fel, în ceea ce privește definirea acestui fenomen, putem menționa că în doctrina de specialitate autohtonă și străină regăsim o multitudine de definiții ce încearcă să cuprindă toate elementele relevante ale răspunderii juridice.

Noțiunea de răspundere juridică este de maximă generalitate

în doctrina dreptului. Doctrinarii s-au preocupat de definirea categoriei de răspundere juridică, astfel încât aceasta să aibă vocația universalității. Într-o asemenea tentativă, sensul ei frecvent este indicat în obligația de a suporta consecințele nerespectării dispozițiilor din normele de conduită, obligație ce constă în sancțiunea ce o substanțializează [10, p.73]. Vocația universalității la care se referă mai sus autorul Gh. Mihai, este de fapt acel element ce abstractizează orice specific al oricărei forme sau categorii mai mari de divizare a răspunderii juridice. De aceea, în cazul unei definiții cu vocație universală, ne dăm bine seama că nu există elemente ce ar face diferența între anumite subcategorii ale fenomenului definit. Însă în același timp această vocație ne vorbește despre necesitatea unor definiții mai înguste, care ar exclude abstractizarea generală și ar accentua unele trăsături definitorii pentru anumite segmente ale fenomenului vizat.

Răspunderea juridică, prin trăsăturile și funcțiile sale s-a poziționat în centrul răspunderii sociale, atât în trecut, cât și în prezent, conferind expresie dreptului în forma sa cea mai concentrată, reflectând stadiul de evoluție a societății [11, p.379].

Spre exemplu, Gh. Avornic, citând mai mulți autori în una dintre lucrările sale, prezintă abordările acestora pentru conceptul de răspundere juridică. Astfel, dânsul menționează că „răspunderea juridică este o măsură de constrângere aplicată de către stat pentru comiterea unei fapte ilicite și exprimată prin aplicarea unor sancțiuni cu caracter material, organizațional sau de ordin patrimonial” [1, p.490]. Vedem că definiția dată invocă anumite caractere ale instituției răspunderii juridice ce pun în evidență trăsături atât ale fenomenului manifestat în dreptul public, cât și în cel privat. Astfel, fiind vorba de o măsură de constrângere aplicată de către stat, menționăm că această trăsătură este specifică ambelor categorii de răspundere, astfel încât și în dreptul public, și în cel privat cel ce răspunde din punct de vedere juridic suportă efectele aplicării unei forțe de constrângere pe care o poate aplica exclusiv statul.

De către același autor se invocă și faptul că răspunderea juridică reprezintă „un raport statornicit de lege, de norma juridică, între autorul încălcării normelor juridice, reprezentat prin agenții, autorități, care pot fi instanțele de judecată, funcționarii de stat sau alți agenți ai puterii publice. Conținutul acestui raport este complex, fiind format în esență din dreptul statului, ca reprezentant al societății, de a aplica sancțiunile prevăzute de normele juridice persoanelor care încalcă prevederile legale și obligația acestor persoane de a se supune sancțiunilor legale în ve-

derea restabilirii ordinii de drept” [1, p.490-491]. Aici, la fel, vom menționa că este important faptul că emitentul normelor ce reglementează răspunderea juridică ca instituție a dreptului nu poate fi decât statul. Derogarea aparentă, pe care o putem constata, se referă la aceeași situație prezentă în ramurile de drept privat pe care am invocat-o mai sus. Or, este doar o aparență că sancțiunea contractuală se aplică de contractant sau de către angajator spre exemplu, întrucât doar sub aspect tehnic acest lucru e adevărat, însă, în esența sa, acest drept aparține exclusiv statului, care reglementează instituția răspunderii juridice atât în domeniul dreptului public, cât și în cel al dreptului privat.

Dăm dreptate profesorului D. Baltag, care menționează referitor la această instituție fundamentală a dreptului că „răspunderea juridică interesează toate disciplinele juridice de ramură, având o deosebită importanță practică, deoarece cu răspunderea se finalizează orice problemă juridică” [2, p.419]. În exprimarea domniei sale importanța practică a răspunderii juridice rezidă și din aceea că această instituție asigură eficiența normei de drept, stimulează atitudinea de respectare a legii, stabilirea și menținerea ordinii de drept [5, p.16]. În doctrina de specialitate românească, autorii C. Stătescu și C. Bârsan [12, p.260], menționează că răspunderea juridică are o caracteristică esențială - „posibilitatea aplicării, în caz de nevoie, a constrângerii de stat”.

Profesorul Gh. Boboș abordează răspunderea juridică ca un raport juridic de constrângere, având ca obiect sancțiunea juridică. Potrivit autorului, răspunderea juridică poate fi definită ca „un complex de drepturi și obligații conexe care, conform legii, se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte

ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat, prin aplicarea sancțiunilor juridice în scopul asigurării stabilității raporturilor sociale și a îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept” [6, p.260]. Or, aici autorul nominalizat nu pune accentul pe posibilele sancțiuni aplicabile în caz de realizare a răspunderii juridice, ci pe esența instituției răspunderii juridice în general, fără a eclipsa vreuna din formele sau categoriile de răspundere juridică. Astfel, o atare definiție a răspunderii juridice, pe de o parte, nu ne indică asupra unei divizări ulterioare a răspunderii în categorii diferite. Pe de altă parte, o definiție atât de generală ne duce cu siguranță la ideea de categorisire ulterioară aume în virtutea necesității aplicării cât mai corecte a acestei instituții. O aplicare rezultată sau fundamentată pe o definiție atât de generală niciodată nu va putea echivala cu individualizarea răspunderii. Iar acest lucru va știrbi din esența răspunderii juridice și va face ca instituția dată să nu își atingă scopul. De aici, concluzia că dacă definiția este generală, cu un mare grad de abstractizare a elementelor mai specifice, atunci cu siguranță ea ne orientează către identificarea acestor elemente specifice. Iar acestea din urmă ne și duc la ideea de ramificare a răspunderii în răspundere de drept public și răspundere de drept privat.

I. Craiovan reflectă esența răspunderii juridice, invocând caracterul represiv și educațional al dreptului care vizează evidențierea „capacității acestuia de a antrena o reacție colectivă constrângătoare față de cel ce violează norma de drept și a cărei anticipare este în măsură să inducă respect și conformare din partea membrilor societății care nu vor să atragă asupra lor sancțiuni juridice” [9,

p.49]. Potrivit acestuia, răspunderea juridică poate fi definită ca fiind „un raport statornicit între autorul încălcării normelor juridice și stat, reprezentat prin agențiile autorității, care pot fi instanțele de judecată, funcționarii de stat sau alți agenți ai puterii publice. Conținutul acestui raport este complex, fiind format, în esență, din dreptul statului, ca reprezentant al societății, de a aplica sancțiunile prevăzute de normele juridice persoanelor care încalcă prevederile legale și obligația acestor persoane de a se supune sancțiunilor legale în vederea restabilirii ordinii de drept” [9, p.283]. Bineînțeles că aici ar fi discutabilă reacția tuturor membrilor societății în cazul aplicării răspunderii specific dreptului civil sau altei ramuri de drept privat, unde o asemenea reacție nu se evidențiază în mod uniform în toate cazurile. Or, o atare defniră a răspunderii ne determină să considerăm toate formele răspunderii juridice ca fiind reacții ale întregii societăți, deși spre exemplu, în situația încălcării unei clauze contractuale de către una dintre părțile contractante nu neapărat putem urmări o atare reacție. După logica firească a lucrurilor putem afirma că, și în atare situație, reacția directă și imediată este a celeilalte părți contractante, însă, dacă pornim de la ideea că anume legea fundamentează orice clauză contractuală, atunci ajungem la concluzia că și în aceste cazuri vorbim de reacția statului ca reprezentant al întregii societăți. Specificul manifestării acestei reacții ne vorbește despre necesitatea delimitării răspunderii de drept public de cea de drept privat.

Autoarea E. Cojocaru statuează referitor la: „răspunderea juridică civilă...se folosește ca mijloc de apărare a drepturilor subiective civile, precum și ca mijloc de exercitare forțată a obligațiilor contractuale” [8, p.36].

În opinia autorului authton, A. Bloșenco, răspunderea juridică constituie un tip de sancțiune, care se caracterizează prin trăsături specifice și, prin urmare, nu toate sancțiunile sunt măsuri de răspundere [7, p.264]. Această definiție evidențiază nu doar faptul că ar fi necesară clarificarea tipului de răspundere atunci când ne referim la un caz concret de răspundere juridică, ci chiar evidențierea în cadrul actual de sancțiuni a celor care reprezintă măsuri de răspundere juridică de cele ce nu reprezintă acest fenomen.

Întru explicarea unei idei similare, R. P. Vonica face referire și la măsura sau întinderea răspunderii. Acest lucru este important în ceea ce privește raportul dintre răspundere, sancțiune și pedeapsă. Astfel, sancțiunea și pedeapsa caracterizează anume întinderea răspunderii juridice a personajului vinovat. În consecință, măsura răspunderii este proporțională cu posibilitatea de previziune a rezultatului păgubitor, care nu este întotdeauna completă, deoarece efectelor directe și imediate ale actelor săvârșite li se adaugă efectele indirecte și îndepărtate, uneori impredictibile. Răspunderea astfel acționează în cadrul unui determinism complex. Acest determinism este însă relativ, întrucât operează într-un cadru limitat, individual, având numeroase posibilități de acțiune. Alegerea liberă și conștientă a unei variante sau a alteia stă la baza răspunderii individului, fiecare trebuie să răspundă pentru consecințele faptelor sale fie prin obligația de a repara prejudiciul cauzat altei persoane sau colectivității, fie prin suportarea unei sancțiuni, care nu echivalează întotdeauna cu o pedeapsă aplicată pentru o faptă penală. Răspunderea ca atitudine prin care persoana umană acceptă consecințele faptelor sale este conduita prealabilă a

oricărei obligații sociale sau juridice [14, p.515].

Așa cum devine clar din cele menționate mai sus, deseori se confundă răspunderea juridică cu sancțiunea juridică. Drept exemplu în acest sens vom aduce identificarea răspunderii civile delictuale cu sancțiunea civilă “care se aplică nu atât în considerarea persoanei care a săvârșit fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, cât în considerarea patrimoniului său” [13, p.117]. Opinăm că nu se poate confunda răspunderea juridică cu sancțiunea juridică. Mai ales în contextul în care pledăm pentru delimitarea răspunderii de drept public de cea de drept privat, acest lucru este absolut evident, întrucât în ramurile de drept public relația dintre sancțiune și pedeapsă poate să fie diferită decât aceeași relație în cadrul răspunderii de drept privat.

D. Baltag, la rândul său, susține că interpretarea răspunderii juridice ca sancțiune și identificarea acesteia cu pedeapsa este o interpretare incompletă și nu o eroare. „... dacă ținem cont de faptul că actul cunoașterii trebuie să ia în calcul toate aspectele, atunci trebuie să recunoaștem că interpretarea amintită mai sus este totuși incompletă. Într-adevăr, răspunderea juridică a unei persoane concrete poate să apară și să se dezvolte, dar aceasta încă nu va însemna că toate se vor termina doar cu aplicarea pedepsei, cu atât mai mult cu cât nu fiecare sancțiune este o sancțiune de răspundere juridică. Dar, totuși, trebuie să constatăm, că direcția examinată a modalității de a înțelege răspunderea juridică este întemeiată pe proprietatea ei cea mai stabilă și obligatorie - faptul că răspunderea este exprimată în sancțiunile prevăzute în normele de drept. Aceasta ne permite să afirmăm că noi vedem fenomenul dat printr-o prismă prin care el se

manifestă în fond la nivelul normelor răspunderii juridice, adică în planul dreptului obiectiv. Anume această circumstanță are o importanță esențială, pentru că îi conferă instituției răspunderii juridice un caracter obiectiv, ceea ce îi permite ca ea să se manifeste în calitate de unică măsură, egală pentru toți, de apreciere a comportamentului. Trebuie să presupunem că tocmai prin aceasta se și explică faptul că perceperea răspunderii juridice ca pe o sancțiune este cea mai răspândită în practica juridică. De aceea, trebuie să recunoaștem că aceasta este una dintre definițiile teoretice afirmate ale răspunderii juridice cea mai uzuală la ora actuală.” [4].

Or, definițiile enumerate pe care diverși autori le acordă fenomenului răspunderii juridice se completează reciproc, astfel încât, dacă le luăm în considerație pe toate, avem tabloul unei răspunderi juridice ce include atât manifestarea ei în domeniul dreptului privat, cât și manifestarea ei în domeniul dreptului public. Iar ceea ce am dorit din start să evidențiem prin indicarea faptului că anume definirea răspunderii juridice constituie o premisă a delimitării răspunderii juridice de drept public de cea de drept privat, este că totalitatea definițiilor existente nu fac acest lucru în mod expres.

Fiind una dintre cele mai cercetate instituții, răspunderea juridică rămâne a fi un fenomen juridic complex, având un caracter interdisciplinar și cu un domeniu larg de aplicare. Indiferent de nivelul de consolidare juridică, răspunderea juridică conține și își păstrează elementele sale de bază, proprietățile sale intrinseci și cele mai importante trăsături (semne) care formează o unitate, o „*construcție teoretică a răspunderii juridice*” [21, p.7].

Una dintre problemele

construcției teoretice a răspunderii juridice este cercetarea insuficiență și problema definirii general teoretice a sintagmei „*construcție teoretică a răspunderii juridice*”, care a fost lăsată în afara cercetărilor aprofundate atât la nivel de tratat științific, cât și la nivel de teză, de aceea ne considerăm obligați să acordăm acestui subiect atenția bine meritată.

Suntem de acord cu profesorul D. Baltag, că majoritatea covârșitoare a cercetărilor, examinând răspunderea juridică, își concentrează atenția asupra elucidării esenței acestui fenomen, pe când conținutului propriu-zis al răspunderii juridice i se alocă puțin spațiu. Unanim este recunoscut că studiul conținutului oricărui fenomen presupune neapărat analiza structurii acestuia, cercetarea corelației dintre componentele lui [3, p.215]. Astfel, pe parcursul studierii răspunderii juridice, din punctul de vedere al stabilirii conținutului ei, este rațional să aplicăm analiza structural-sistematică.

Credem că, pe parcursul cercetării răspunderii juridice se impune analiza statică care permite atât dezvoltarea părților și elementelor componente, cât și analiza dinamică care dezvoltă și detaliază procesul însuși de realizare a răspunderii juridice.

Susținem părerea că, aplicarea analizei structurale-sistematice în procesul studierii răspunderii juridice a și condus la apariția noțiunii de „*construcție teoretică a răspunderii juridice*”, care în prezent necesită o interpretare și un studiu științific mai special [3, p.215], care credem că o să-l reușim în prezentul studiu.

Autorul D. V. Vohmeanin propune de cercetat și de analizat construcția teoretică a răspunderii juridice, anume prin prisma legăturii care există între ideile filosofice și știința din cadrul Teoriei Generale a Dreptului. [17, p.53].

Totodată nu trebuie să neglijăm opinia autorului S. S. Alexeev despre faptul că dezvoltarea dreptului, istoria sa originală, materia și puterea sa unicală, fiind foarte importante pentru jurisprudență, în mare măsură reprezintă istoria formării, dezvoltării și perfecționării construcțiilor juridice, acestea constituind cele mai importante rezultate ale dezvoltării dreptului. [16, p.180]. Susținem opiniile savanților despre faptul că cizelarea necesară a construcțiilor juridice este un indiciu al perfecționării legislației contemporane și una dintre condițiile aplicării sale efective. [3, p.216; 20, p. 31; 21, p. 3].

Încercări de a cerceta construcția teoretică a răspunderii juridice au fost întreprinse de mai mulți autori ruși printre care I. A. Cuzimin [20, p. 31; 21, p. 3], L.I. Gluhariova [18, p.44-47], Iu. I. Grevțov [19, p.200-203], D. A. Lipinski [23, p.57-63], A. M. Hujin [27, p.807-813], V. I. Cervoniuc [28, p.844-855].

Autorul O. F. Skakun prin construcții teoretice înțelege scheme tipice exacte ale raporturilor juridice verificate de practică și elaborate de știință și activitatea legislativă [26, p.554]. După părerea noastră, construcția teoretică a răspunderii juridice este una dintre categoriile fundamentale ale științei dreptului contemporan, întrucât ea pune în acțiune, în funcție de circumstanțe, normele atât al ramurilor din dreptul public cât și normele ramurilor de drept privat.

Valoarea teoretică a definiției construcției teoretice a răspunderii juridice se manifestă în posibilitatea:

-aprofundării cunoștințelor teoretice ale răspunderii juridice și o analiză mai profundă a naturii juridice a răspunderii;

- identificarea și clasificarea

legăturii între răspunderea juridică de alte fenomene juridice de protecție (aplicarea forței coercitive a statului sau responsabilitatea juridică, ș.a.);

- definirea unui concept „dinamic” al răspunderii juridice bazat pe fenomenul realizării răspunderii și responsabilității în drept [20, p.35].

Valoarea practică a definiției construcției teoretice a răspunderii juridice aplicabilă la interpretarea și aplicarea normelor juridice sunt exprimate în posibilitatea de:

- a crea construcția normativă (legală) completă și complexă a răspunderii juridice (ca mijloc tehnic) potrivită pentru utilizarea practică în orice domeniu a relațiilor sociale.

- dezvoltarea unor metode eficiente de implimentare și realizare a răspunderii juridice, îmbunătățirea procesului educațional în domeniul răspunderii juridice atât la nivelul teoriei generale a dreptului, cât și în științele ramurale. Și aici susținem afirmațiile profesorul D. Baltag, că la detriminarea aspectului ramural al răspunderii, în orice caz, criteriul de bază trebuie să fie cel de drept material, el mai fiind principal și la delimitarea a două construcții fundamentale ale răspunderii juridice – de reprimare și reparatorie de drept (deosebirea dintre ele fiind legată de structura ramurală a dreptului). Legea materială sub orice aspect reprezintă fundamentul răspunderii, însă în raporturile dintre cele două forme fundamentale de răspundere, ea se manifestă în mod diferit. Pentru răspunderea represivă este deosebit de importantă calificarea justă a faptei ilicite, individualizarea pedepsei (sanctiunea) și libertatea de aceasta, atunci când scopurile răspunderii sunt atinse. În ceea ce privește răspunderea reparatorie de drept, aceasta prevede stabi-

lirea concretă a obligațiilor deja existente ale delicventului și executarea lor forțată (în caz de necesitate) [3, p.218].

- creșterea nivelului de interpretare a normelor juridice de drept material și procesual care reglementează răspunderea juridică (sistemul de sancțiuni) și procedurile de aplicare a acesteia, adoptarea unor acte importante în domeniul răspunderii care va contribui în cele din urmă la îmbunătățirea culturii juridice a societății [21, p.7].

O unanimitate de opinii cu privire la *construcția teoretică a răspunderii juridice* în Teoria dreptului nu s-a format. Astfel, în funcție de pozițiile științifice individuale, construcția teoretică a răspunderii juridice trebuie înțeleasă:

- Ca o construcție dezvoltată de doctrină și un model al materialelor normative, care permit teoretic de a stabili o legătură logică între elementele sale [18, p.44].

- Instrumentul necesar, precum și etapele de mișcare spre un comportament juridic perfect [19, p.201].

- Un sistem care înglobează în sine tipuri, forme, scheme și modele ale materialului juridic [15, p.45].

Autorul I. A. Kuzimin menționează că nivelul de cunoaștere a *construcției teoretice a răspunderii juridice* se află la un nivel incipient, și anume, speră autorul că acumularea de materiale științifice în prezent, în timp va putea fi folosită pentru a trece de la niște indicatori cantitativi la niște indicatori calitativi [21, p.8]. Dar problema însăși este și mai profundă, susțin unii autori [24, p.532; 25, p. 678] și se bazează pe un conceptual generic în raport cu categoria studiată, și anume, în structura juridică, care are multe manifestări diferite.

În consecință, putem menționa că, în acest aspect vom percepe

construcția teoretică a răspunderii juridice (ca o unitate de gândire, un mijloc juridic tehnic) de care va depinde și rezultatele cunoașterii și înțelegerii construcției teoretice a răspunderii juridice.

Semnificația termenului „construcție” conform dicționarelor explicative presupune o anumită structură, compoziție, poziție reciprocă a părților [29, p.240]. Așa cum a observat în mod corect, încă în anul 1972, A.F. Cerdanțev, construcțiile juridice reflectă structura sistemică a obiectelor cercetate, și chiar conceptul de „compoziție” indică faptul că, obiectul este complex și este compus din anumite elemente [21, p.8-9].

Concluzii

Rezumând cele menționate mai sus, ajungem la următoarele concluzii:

- Definitivarea și elaborarea științifico-practică a construcției teoretice a răspunderii juridice deschide mari perspective pentru îmbunătățirea și perfectarea practicii juridice și aprofundarea cunoștințelor privind răspunderea în drept;

- O unanimitate de opinii cu privire la *construcția teoretică a răspunderii juridice* în Teoria dreptului nu s-a format;

- Definierea esenței și a elementelor construcției teoretice a răspunderii juridice este posibilă numai dacă se întrunesc o serie de condiții: a. definirea unei abordări specifice pentru înțelegerea categoriei „construcție juridică” (ca mijloc tehnico-juridic); b. definirea concretă a răspunderii juridice ca instituție a dreptului sau ca mijloc legal; c. definirea limitelor cunoștințelor construcției teoretice a răspunderii juridice, luând în calcul scopurile și obiectivele acestor cunoștințe (în caz contrar, aceste limite pot deveni nelimitate).

Referințe bibliografice

1. Avornic Gh. ș.a. Teoria generală a dreptului. Chișinău: Cartier, 2004. 656 p.
2. Baltag D. Teoria Generală a Dreptului. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 536 p.
3. Baltag D. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 440 p.
4. Baltag D. Probleme actuale în cunoașterea esenței și conținutului răspunderii juridice. În: Studii Juridice Universitare, 2009, nr. 3-4. <http://studiijuridice.md/SJU/revista-nr-3-4-2009> (vizitat 11.06.2019)
5. Baltag D., Tragone Gh. Unele considerente referitoare la condițiile în care poate fi antrenată răspunderea juridică pentru fapta ilicită. În: Legea și viața, 2014, nr. 7, p. 15-25.
6. Boboș Gh. Teoria generală a dreptului. Cluj Napoca: Dacia, 1994. 280 p.
7. Bloșenco A. Răspunderea juridică delictuală. Chișinău: ARC, 2002. 308 p.
8. Cojocari E. Drept civil. Răspunderea juridică civilă (studiu teoretic, legislativ și comparativ de drept). Chișinău: ULIM, 2002. 260 p.
9. Craiovan I. Teoria generală a dreptului. București: Militară, 1997. 362 p.
10. Mihai Gh., Motica R. I. Fundamentele dreptului. Vol. V. București: C.H. Beck, 2006. 292 p.
11. Pop L, Popa F.I., Vidu S.T. Tratat elementar de drept civil. Obligațiile. București: Universul Juridic, 2012, 889 p.
12. Stătescu C., Bârsan C. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Ediția a III-a. București: All. Beck, 2000, 453 p.
13. Stătescu C., Bârsan C. Drept Civil. Teoria Generală a Obligațiilor. București, 1993. 379 p.
14. Vonica, Romul, Petru. Introducere generală în drept. București: Lumina Lex, 2000. 599 p.
15. Авдеенкова М. П. Элементы системы юридической ответственности и особенностей взаимодействия. В: Современное право. 2008. № 4. с. 44–49.
16. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения. Москва. Норма. 2001. 282 с.
17. Вохмянин Д. В. Сущность правовых универсалий. В: Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2011. № 11. с. 53–57.
18. Глухарева Л. И. Юридическая ответственность как правовая конструкция. В: Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Сер: Юридические науки. 2010. № 3. с. 44–47.
19. Гревцов Ю. И. Проблемы юридических конструкций ответственности. В: Юридическая техника. 2013. № 7, ч. 2. с. 200–203.
20. Кузьмин И.А. Системная модель юридической ответственности: моногр. Иркутск: Тип. «Иркут», 2018. 186 с.
21. Кузьмин И.А. Конструкция юридической ответственности в общей теории права (постановка проблемы). В: Вестник Омской юридической академии. 2017. Т. 14, № 1. с. 6–9.
22. Кузьмин, И. А. Специфика конструкции юридической ответственности вопросы теоретического и практического моделирования В: Журнал Белорусского государственного университета. Право, 2017, № 2. с. 3–7.
23. Липинский Д. А. К вопросу о структуре института юридической ответственности. В: Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Сер: Юридические науки. 2011. № 4. с. 57–63.
24. Немытина М. В. Методологический смысл категории «юридическая конструкция» В: Юридическая техника. 2013. № 7, ч. 2. с. 528–532.
25. Сапун В. А. Юридическая конструкция как правовое средство юридической техники В: Юридическая техника. 2013. № 7, ч. 2. с. 676–679.
26. Скакун О.Ф. Теория государства и права. Харьков: 2000. с. 704.
27. Хужин А. М. О конструкции строгой юридической ответственности в праве В: Юридическая техника. 2013. № 7-2. с. 807–813.
28. Червонюк В. И. Конструкция публично-правовой ответственности и ее утверждение в конституционной практике современной России. В: Юридическая техника. 2013. № 7-2. с. 844–855.
29. Ушаков Д. Н. Толковый словарь современного русского языка. Москва: Аделант, 2013, с. 800.

INFORMAȚIA DESPRE
AUTORI
Veaceslav CERBA
doctorand, ULIM

INFORMATION ABOUT
AUTHORS
Veaceslav CERBA,
PhD student ULIM